

УДК 378.018.43

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2024-18.19>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ

ШАПРАН ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ

викладач кафедри соціальних комунікацій, документознавства та інформаційної діяльності
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Alexeyshapran333@gmail.com
orcid.org/0000-0003-1329-4047

Наукова стаття присвячена вивченню актуальної проблеми особливостей застосування дистанційного навчання у вищій школі. Вона базується на аналізі результатів педагогічних досліджень, опитувань, спостережень за процесом організації освітнього процесу закладів вищої освіти в Україні та світі.

У статті дистанційну освіту визначено як набір освітніх послуг за допомогою спеціалізованих освітніх середовищ, що засновані на інструментах обміну необхідною інформацією на відстані, а дистанційне навчання як застосування інформаційно-комунікаційних і психолого-педагогічних технологій, що дозволяють ефективно здійснювати на відстані та індивідуалізувати освітній процес вищої школи. Доведено, що дистанційна освіта та дистанційне навчання як споріднені процеси стрімко розвиваються і займають своє соціально-значуще місце в освітній сфері. Визначено, що дистанційне навчання є альтернативою традиційній формі навчання у кризовий час та доведено доцільність його застосування під час війни.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури надав можливість виокремити особливості дистанційного навчання у вищій школі (інноваційність, мобільність, безперервність навчання, гнучкість, економічна ефективність, технологічність) й основні переваги дистанційного навчання у закладах вищої освіти, а саме: можливість для економії часу, відсутність проблеми аудиторного фонду; руйнування стереотипів щодо навчання в аудиторії; можливість навчатися у будь-якому, зручному для студента місці; гнучкий графік навчання; можливість поєднання роботи і навчання; забезпечення якісної освіти з мінімальними фінансовими та енергетичними витратами; індивідуалізація та диференціація навчання у закладах вищої освіти з урахуванням потреб здобувачів вищої освіти; можливість використовувати різноманітні форми і технології навчання для засвоєння певного матеріалу.

До недоліків дистанційного навчання у закладах вищої освіти віднесено: залежність освітнього процесу від гаджетів та стану мережі інтернет; психологічна неготовність викладачів і студентів до дистанційного навчання; низький рівень володіння викладачами та студентами інформаційними технологіями; неможливість ефективного навчання за умови відсутності розвинених індивідуально-психологічних якостей; труднощі в розробці і сертифікації навчально-методичних матеріалів дистанційного навчання; складність організації спільної діяльності для спілкування та обміну досвідом.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, здобувачі вищої освіти, інформаційні та психолого-педагогічні технології, цифрові інструменти.

Постановка проблеми. Вища освіта в сучасному світі є важливим рушієм суспільного прогресу та економічних, соціальних і правових зрушень. Тому провідні держави світу рухаються шляхом максимального сприяння розвитку вищої освіти. Застосування у закладах вищої освіти (ЗВО) мобільних засобів зв'язку, цифрових інструментів Google, online-навчання вимагає зміни психолого-педагогічних та комунікативних відносин між викладачами та студентами, формування їх цифрової грамотності, пошуку та застосування таких ефективних форм орга-

нізації освітнього процесу як дистанційне навчання.

Сьогодні дистанційні форми навчання є поширеними у вищій школі всіх країн Європи і світу. Однак до 2019 року дистанційне навчання у закладах вищої освіти використовувалося фрагментарно і практика його застосування не була масовою. Каталізатором розвитку цієї інноваційної форми навчання у вищій школі стала пандемія коронавірусу, коли освітній процес із аудиторій перейшов до домашньої сфери та продемонстрував численні соціальні нерівності при застосуванні

дистанційного навчання, починаючи від матеріальних та інформаційних ресурсів, через знання, до соціального та економічного відчуження [11]. Для більшості молодих людей Інтернет раніше був місцем для розваг, спілкування та пошуку інформації, а не обов'язковий канал для навчання та спілкування. Не в кожному домі було достатньо комп'ютерної техніки (комп'ютер, сканер, принтер, веб-камера, колонки або навушники тощо) або навіть простір для тихої роботи та дистанційного навчання [12, с. 27].

Поштовхом для українських закладів вищої освіти щодо активного застосування дистанційної форми навчання у вищій школі став початок війни з російськими окупантами. Зруйновані заклади освіти та відсутність безпечного середовища в університетах та коледжах призвели до єдиної можливості продовжувати здійснювати освітній процес засобами дистанційного навчання, отже – онлайн.

О. Горбатюк, С. Поліщук вказують на необхідність застосування дистанційного навчання як безпрецедентної альтернативи очній взаємодії у кризовий час ковіду й на ранніх етапах війни, коли освіта була не готова до аудиторного навчання так, щоб гарантувати безпеку здобувачів вищої освіти, викладачів, адміністрації [3, с. 10]. Широке застосування дистанційних форм навчання сьогодні надають можливість викладачам і здобувачам вищої освіти порівняти їх із традиційними формами організації освітнього процесу вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти зазначеної проблеми висвітлені в працях таких зарубіжних і вітчизняних науковців як А. Jarzynowski, M. Stochmal, J. Maciejewski [11]; I. Klisowska, M. Seń, V. Grabowska [12]; K. Rajab [13]; М. Бичко; О. Горбатюк, С. Поліщук [1]; Л. Лимар [4]; І. Мала [5]; О. Одінцева, З. Хало, В. Балтремус [6]; Н. Родінова, М. Червоний, І. Діордіца [9] та ін.

Так, К. Раджаб (K. Rajab) порівнює ефективність онлайн-навчання із традиційними формами за допомогою аналізу досвіду електронного навчання у Наджранському уні-

верситеті. Цей ЗВО призупинив традиційні заняття в офлайн-форматі через війну між Саудівською Аравією, арабською коаліцією та єменськими повстанськими групами. Дослідження визначило потенційні переваги дистанційного навчання у кризових зонах. Результати його дослідження довели, що немає статистичної чи практичної різниці між дистанційним і традиційним навчанням, тому онлайн-технології можна використовувати для навчання у регіонах, котрі були спустошені війнами [13, с. 6783].

Однак, більшість науковців розрізняють дистанційне і традиційне навчання та стверджують про певні особливості онлайн навчання. Зрозуміло, що поява дистанційної освіти не є випадковим явищем, це закономірний процес трансформації і модернізації сучасних форм організації навчання, а також відповідної адаптації освітнього процесу до сучасних умов із урахуванням сучасних засобів і технологій навчання, у першу чергу, – інформаційно-комунікаційних. Дистанційну освіту прийнято розглядати як набір освітніх послуг за допомогою спеціалізованих освітніх середовищ, що засновані на інструментах обміну необхідною інформацією на відстані.

Формулювання мети статті. *Метою нашої статті* є виявлення особливостей, переваг і недоліків дистанційного навчання у ЗВО, що сприяє оптимізації та підвищенню ефективності освітнього процесу вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні дистанційна освіта та дистанційне навчання як споріднені процеси стрімко розвиваються і займають своє соціально-значуще місце в освітній сфері. *Дистанційне навчання* (англ. Distant learning) у відповідності до наказу МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» – це індивідуалізований процес здобуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності індивіда, що здійснюється, здебільшого, за посереднього екстериторіального (віддалених один від одного учасників) взаємодіяння суб'єктів навчального процесу в особливому середовищі, яке ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологіях» [8]. Отже, дистанційне

навчання передбачає застосування не лише інформаційно-комунікаційних, але й психолого-педагогічних технологій, що дозволяють ефективно здійснювати на відстані та індивідуалізувати освітній процес вищої школи.

У процесі дистанційного навчання із метою здобуття студентами якісної освіти застосовуються сучасні форми організації занять у вигляді: відеоконференцій на платформах “Zoom”, “Google Meet”, аудіоконференцій – у процесі телефонних розмов, організації спілкування у Viber, WhatsApp, Discord, Skype; використання різних сервісів, що дозволяють працювати в дистанційному форматі – Moodle, Ed-Era, iLearn, Google Classroom, Microsoft Teams, а також різноманітних платформ, власно створених ЗВО. Разом із дистанційним навчанням удосконалюються і підходи до навчання, а саме: від простого мобільного навчання із використанням телефону до online-навчання («діалогового навчання» через інтернет) і змішаного (комбінованого) навчання, що поєднує дистанційне і традиційне навчання у співвідношенні приблизно 50 % на 50 %. Сьогодні більшість ЗВО обирають саме змішаний формат навчання із чергуванням очних і дистанційних форм інтеракції, а 80 % здобувачів вищої освіти і викладачів схвалюють здійснення освітнього процесу в ЗВО, особливо у кризових умовах, – дистанційно.

Отже, розглянемо такий аспект проблеми як особливості, позитивні та негативні риси застосування дистанційного навчання у практиці професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО.

Так, О. Одінцева, З. Хало, В. Балтремус відмічають, що сьогодні десятки українських ЗВО пропонують дистанційне навчання, котре має *ряд особливостей та переваг* перед традиційними (денною та заочною) формами:

– *безперервність навчання* – можливість навчання в будь-який час за індивідуальним графіком;

– *доступність освітніх ресурсів* – їх відкритість для масової участі всіх груп населення в освітньому процесі;

– *економічність* – забезпечення високоякісної освіти з мінімальними фінансовими та енергетичними витратами;

– *індивідуалізація та диференціація навчання* – створення та адаптація дистанційних курсів з урахуванням вікових та фізіологічних особливостей користувача;

– *інноваційність* – використання нових засобів інформації та комунікації при створенні якісного освітнього середовища для навчання та розвитку навичок не лише у професійних сферах, а й для набуття комп’ютерної грамотності;

– *мобільність* – можливість паралельно та без відриву від професійної діяльності навчатися в іншій сфері. [6, с. 298–299].

Саме дві останні особливості *інноваційність і мобільність* є візитівками дистанційного навчання у ЗВО. Погоджуємося із твердженням О. Ясенової та В. Корсунської, що дистанційний різновид освіти програє традиційному навчанню у популярності, тому що є новим – інноваційним, потребує від кожного учасника вийти за межі власного комфорту та пристосуватися до нових умов. Однак, дистанційна освіта, як стверджують ці науковці, є ідеальною для навчання дорослих, які бажають підвищити кваліфікацію, для здобувачів післядипломного навчання або для розвитку кругозору. Завадити дистанційній освіті може недостатній рівень особистої мотивації, невміння організувати та систематизувати свій час, отже – недостатня мобільність. Для цього потрібно чітко розуміти важливість отримання нових знань для власного зростання та розвитку як особистості та спеціаліста у тій чи іншій галузі [10, с. 228].

Відтак, прагнення до самовдосконалення для здобувачів післядипломного навчання із використанням дистанційного навчання окреслює таку його особливість як *безперервність навчання*. Наступною особливістю дистанційного навчання здобувачів вищої освіти вважаємо – *гнучкість*, як індивідуальний підхід до процесу викладення та успішне засвоєння навчального матеріалу студентами в залежності від особливостей попередньої підготовки, практичного досвіду та їх здібностей. Безумовно, що основною особливістю дистанційного навчання є його *економічна ефективність*, оскільки не задіяні приміщення закладів освіти не вимагають їх

додаткового обслуговування шляхом використання додаткової електроенергії, опалення тощо, однак дистанційне навчання відкриває можливість проводити одночасне навчання великої кількості здобувачів вищої освіти, які знаходяться у різних місцях на відстані. Ще однією особливістю дистанційного навчання є його *технологічність*, що відбувається з використанням сучасних інформаційно-комунікативних і педагогічних технологій. Відтак, серед основних особливостей дистанційного навчання у вищій школі виділено наступні: *інноваційність, мобільність, безперервність навчання, гнучкість, економічна ефективність, технологічність*.

Серед *переваг дистанційного навчання* у ЗВО Л. Лимар виділяє: економію часу, відсутність проблеми аудиторного фонду, застосування електронних навчальних матеріалів та е-контролю знань, більшу мобільність, можливості креативності, руйнування стереотипів щодо навчання в аудиторії. Серед основних *вад такого навчання* є: залежність освітнього процесу від гаджетів та стану мережі інтернет, психологічна неготовність викладачів і студентів до такого навчання, проблема контролю за дотриманням академічної доброчесності, відсутність практики, негативне висвітлення дистанційного навчання у ЗМІ та відповідне формування упередженого ставлення до нього [4, с. 27]. Відтак, Л. Лимар серед позитивних рис дистанційного навчання акцентує увагу на його інноваційності, що передбачає застосування сучасних засобів і методів навчання та сприяння розвитку в здобувачів освіти креативності й мобільності. При визначенні негативних наслідків дистанційного навчання у ЗВО автор вважає основним фактор відсутності належної практичної і технологічної готовності студентів до дистанційного навчання.

М. Бичко, С. Стеценко зазначають, що поряд із великою кількістю *переваг* (*можливість навчатися у будь-який час, у власному темпі, в будь-якому місці; високі результати навчання; мобільність; навчання у спокійній обстановці; індивідуальний підхід; зручність для викладача*) дистанційне навчання має й чимало *недоліків*. Багато дослідників схиля-

ються до думки про те, що однією із негативних сторін дистанційного навчання є відсутність *особистого спілкування із викладачем, а також спілкування із іншими студентами*. Однак ці автори зазначають, що ця проблема на сьогодні має чимало варіантів розв'язання – *електронна пошта, телефон, програми відеоконференцій* та висловлюють думку, що іноді не обов'язково перебувати поряд, щоб мати можливість спілкуватися особисто. Але координація такого спілкування, його повноцінне технічне забезпечення не завжди є задовільними [1, с. 24–25]. Отже, М. Бичко, С. Стеценко вказують не лише на недоліки дистанційного навчання у вищій школі, але й знаходять ефективні методи усунення його негативних рис різними сучасними засобами електронного навчання.

А. Олешко та С. Бондаренко більш практично підійшли до розв'язання проблеми *переваг і недоліків дистанційного навчання* за допомогою опитування здобувачів вищої освіти денної форми навчання Факультету економіки та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну впродовж 2020 року. Основними *перевагами дистанційного навчання* за результатами анкетування студентів стали: гнучкий графік навчання (34 %); можливість поєднання роботи і навчання (29 %); можливість опанування додаткових компетенцій, курсів, хобі (20 %). До *недоліків дистанційного навчання* у період загального карантину студенти віднесли: технічні проблеми, відсутність доступу до Інтернет (48 %); складність засвоєння матеріалу (38 %); низький рівень володіння викладачами інформаційними технологіями (11 %); низький рівень володіння студентами інформаційними технологіями (8 %) [7, с. 79].

Анкетування щодо переваг і недоліків дистанційного навчання було проведено й в нашому ЗВО – Університеті Григорія Сковороди в Переяславі у березні 2024 року. В опитуванні прийняли участь 25 викладачів кафедри освітології та педагогічної інноватики і кафедри соціальних комунікацій, документознавства та інформаційної діяльності, а також 25 здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня. Основними

перевагами дистанційного навчання за результатами анкетування викладачів стала наявність постійного зворотного зв'язку зі здобувачами вищої освіти (52 %), студентів – комфортність та зручність навчання (68 %). До *недоліків дистанційного навчання* у період воєнного стану студенти віднесли періодичну відсутність доступу до Інтернет (60 %) та недостатньо сформовані навички організації самостійної роботи і самоменеджменту (36 %), а викладачі нарікали на великий обсяг роботи щодо розробки методичних матеріалів для організації дистанційного навчання (48 %). Таким чином, перевагами дистанційного навчання є його зручність і комфортність, а недоліками – технічні проблеми та необхідність підготовки значної кількості методичних матеріалів для навчання.

В. Білаш, В. Гринь, К. Гринь класифікували переваги й недоліки дистанційної освіти за такими основними видами: *організаційно-педагогічні, інформаційно-технологічні й психологічні*. *Організаційно-педагогічними перевагами дистанційної освіти* вони вважають: вільний вибір закладу освіти незалежно від місця перебування здобувача; нівеляція вікових обмежень у дистанційному навчанні; гнучкість і мобільність у здійсненні освітньої діяльності; можливість спроектувати освітнє місце роботи з урахуванням власних бажань; професійний розвиток викладачів тощо. *Інформаційно-технологічними перевагами* дистанційної освіти є: можливість використовувати різноманітні форми подання навчального матеріалу; комунікація і зворотний зв'язок між викладачем і студентами; створення віртуальних груп, професійних спільнот тощо. До *психологічних переваг дистанційної освіти* належать: розвиток індивідуально-психологічних якостей – внутрішня мотивація до навчання, самостійність, індивідуальний стиль освітньої діяльності, адаптивність, цілеспрямованість; формування ефективної дистанційної комунікації. Серед *організаційно-педагогічних недоліків дистанційної освіти* ці автори виділяють: неможливість повноцінного зворотного зв'язку студентів із викладачем; відсутність повноцінного педагогічного контролю із боку викладача; складне практичне застосування навчального матеріалу. До *інформаційно-*

технологічних недоліків дистанційної освіти належать: труднощі з технічним забезпеченням і доступом до мережі Інтернет; проблема автентифікації здобувача; наявність у закладах вищої освіти матеріально-технічного забезпечення (комп'ютери, лабораторії, мультимедіа, програмне забезпечення тощо). *Психологічні недоліки дистанційної освіти*: відсутність ключової умови ефективної комунікації в освітньому процесі (face-to-face); неможливість ефективного навчання за умови відсутності розвинених індивідуально-психологічних якостей: самостійності, умотивованості, саморегуляції поведінки тощо [2, с. 26–27]. Отже, поділ переваг і недоліків дистанційного навчання студентів на ряд видів (організаційно-педагогічні, інформаційно-технологічні й психологічні) є доречним і підкреслює складність і комплексність проблеми з урахуванням його управлінської, технічної та індивідуально зорієнтованої складових.

Серед *переваг дистанційного навчання* І. Мала називає: нижчі витрати освітнього процесу; навчання значного кола осіб сучасними засобами; створення єдиного освітнього середовища. Серед *низки проблем*, що також виникають під час організації дистанційного навчання, ця вчена відзначає: відсутність у багатьох студентів відповідного технічного забезпечення та якісного Інтернет-зв'язку; проблема фінансування дистанційної освіти; неготовність викладачів/студентів до нового формату освітнього процесу; відсутність у студентів досвіду працювати самостійно та недостатня мотивація до саморозвитку і одержання знань, умінь, навичок без постійного контролю викладача. Це питання обмеження доступних спеціальних курсів навчання для опанування спеціалізації, із питань працевлаштування, удосконалення умінь і навичок усного спілкування студентів; обов'язкова акредитація програм дистанційного навчання, непередбачені додаткові витрати. До *ряду проблем також належать*: створення різних підсистем у дистанційній освіті і відповідних телекомунікаційних мереж; розробка і сертифікація навчально-методичних матеріалів дистанційного навчання; підтвердження особи користувача при перевірці знань; необхідність додаткової перевірки і контролю якості знань

студентів; необхідність спеціальних заходів та навичок у викладачів-тьюторів; недостатнє технічне оснащення і нерозвиненість подібного освітнього процесу [5, с. 140]. Відтак, І. Мала вказує на такі переваги означеної форми навчання як застосування сучасних засобів і створення єдиного освітнього середовища ЗВО, а також велику кількість труднощів і проблем у процесі дистанційного навчання.

Висновки. Проведений аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури надав можливість визначити *особливості дистанційного навчання у вищій школі (інноваційність, мобільність, безперервність навчання, гнучкість, економічна ефективність, технологічність)* й *основні переваги дистанційного навчання у ЗВО*, а саме: можливість для економії часу, відсутність проблеми аудиторного фонду; руйнування стереотипів щодо навчання в аудиторії; можливість навчатися улюблену, зручну для студента місця; гнучкий графік навчання; можливість поєднання роботи і навчання; індивідуалізація та диференціація навчання у ЗВО з урахуванням потреб здобувачів вищої освіти; можливість використовувати різноманітні форми і технології навчання для засвоєння певного

матеріалу; забезпечення якісної освіти з мінімальними фінансовими та енергетичними витратами.

Однак вчені виділяють також і вагомий недолік використання дистанційного навчання в сфері вищої освіти. До них відносять: залежність навчального процесу від гаджетів та стану мережі інтернет, що також включають в себе проблеми з доступом, правами та з'єднанням; психологічна неготовність викладачів і студентів до дистанційного навчання; низький рівень володіння викладачами та студентами інформаційними технологіями, що зумовлює низьку ефективність навчання; неможливість продуктивного навчання за умови відсутності розвинених індивідуально-психологічних якостей, як-от самостійності, умотивованості, саморегуляції поведінки; труднощі в розробці і сертифікації навчально-методичних матеріалів дистанційного навчання; складність організації спільної діяльності для спілкування та обміну досвідом.

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення та характеристики ефективних методів і технік подолання окреслених недоліків дистанційного навчання здобувачів вищої освіти та врахування в освітньому процесі його особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бичко М.В., Стеценко С.А. Сутність, особливості, переваги й недоліки, контроль якості знань у дистанційній формі навчання студентів закладів вищої медичної освіти. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти*: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, (м. Полтава, 25 березня 2021 р.). Полтава, 2021. С. 23–26.
2. Білаш В.П., Гринь В.Г., Гринь К.В. Тенденції й напрями в дистанційній освіті. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти*: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, (м. Полтава, 25 березня 2021 р.) Полтава, 2021. С. 26–28.
3. Горбатюк О.В., Поліщук С.В. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2023. С. 5–13. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13>.
4. Лимар Л. Основні переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти. *Український Педагогічний журнал*. 2022. № 1. С. 24–29. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-24-29>.
5. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2 (66). С. 132–151. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-132-151>.
6. Одінцева О.О., Хало З.П., Балтремус В.Є. Дистанційне навчання як виклик сучасної університетської освіти: проблеми і перспективи. *Журнал «Перспективи та інновації науки». Сер. «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*. 2022. № 1 (6). С. 294–306. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-1\(6\)-294-306](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-1(6)-294-306).
7. Олешко А.А., Бондаренко С.М. Удосконалення системи дистанційного навчання у вищій школі в умовах пандемії Covid-19. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації*: матер. Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 10 листопада 2020 р.). Київ: КНУТД, 2020. С. 78–79.

8. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України № 446 від 25.04.2013 р. Редакція від 16.10.2020, 0703-13.
9. Родінова Н.Л., Червоний М.В., Діордіца І.М. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах воєнного стану. *Журнал «Перспективи та інновації науки». Сер. «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*. 2022. № 4 (9). С. 285–296.
10. Ясенова О.В., Корсунська В.В. *Дистанційна освіта: переваги та недоліки*: матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. (ВНПЗ ДГУ, 11.12.2020). С. 225–229.
11. Jagunowski A., Stochmal M., Maciejewski J. Przegląd i charakterystyka prowadzonych w polsce bada na temat społecznych uwarunkowa epidemii COVID-19 w jej początkowej fazie. [A review of studies of social background During the rest phase of the COVID-19 epidemic in poland], *Bezpiecze stwo Obronno Socjologia*. 2020. 13 (14), 38–87.
12. Klisowska I., Seń M., Grabowska B. (2021). Advantages and disadvantages of distance learning. *E-Methodology*. 2021. 7 (7), 27–32. <https://doi.org/10.15503/emet2020.27.32>.
13. Rajab K. D. The effectiveness and potential of E-learning in war zones: An empirical comparison of face-to-face and online education in Saudi Arabia. *Practical Innovations, Open Solutions*. 2018. Vol. 6. P. 6783–6794.

EDUCATION AT A DISTANCE AS A CHALLENGE OF MODERN HIGHER EDUCATION: FEATURES AND PROBLEMS OF ITS USE

SHAPRAN OLEKSII YURIIOVYCH

Teacher of Department of Social Communications, Document Studies and Informational Activities
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Introduction. *The scientific article is devoted to the study of an actual problem of the features of the use of education at a distance in higher education. The research proved that the catalyst for the development of this innovative form of higher education has been the coronavirus pandemic and Ukraine's large-scale war with the Russian occupiers, when the educational process moved from classrooms to the home sphere.*

Purpose. *The purpose of the article is to identify the features, advantages and disadvantages of education at a distance in higher education institutions.*

Methods. *The article is based on the analysis of the results of pedagogical research, surveys, and observations of the organization of the educational process of higher education institutions in Ukraine and the world.*

Results. *In the article, education at a distance is defined as a set of educational services with the help of specialized educational environments, which are based on tools for exchanging the necessary information at a distance, and remote learning as the application of information-communication and psychological-pedagogical technologies that allow effective implementation at a distance and individualization of the educational process of higher education schools It has been proven that, education at a distance and remote learning as related processes are rapidly developing and occupying their socially significant place in the educational sphere. It has been determined that education at a distance is an alternative to the traditional form of learning in times of crisis and the expediency of its application in times of covid and war has been proven.*

Originality. *A thorough analysis of modern psychological and pedagogical literature made it possible to single out the features of education at a distance in higher education (innovation, mobility, continuity of learning, flexibility, economic efficiency, technology) and the main advantages of remote learning in higher education institutions, namely: the opportunity to save time, the absence of classroom problems fund; destruction of stereotypes regarding classroom learning; the opportunity to study in any place convenient for the student; flexible study schedule; the possibility of combining work and study at the same time; provision of high-quality education with minimal financial and energy costs; individualization and differentiation of training in higher education institutions taking into account the needs of higher education seekers; the ability to use various forms and learning technologies to learn certain material.*

Conclusion. *Disadvantages of remote learning in higher education institutions include: the dependence of the educational process on gadgets and the availability of the Internet; psychological unpreparedness of teachers and students for remote learning; low level of knowledge of informational technologies by teachers and students; the impossibility of effective learning in the absence of developed individual and psychological qualities; difficulties in the development and certification of educational and methodical materials for education at a distance; the complexity of organizing joint activities for communication and exchange of experience. Taking these conclusions into account in the educational process of higher education institutions will contribute to the improvement of remote learning in higher education.*

Keywords: *remote learning, education at a distance, students of higher education, information and communication and psychological and pedagogical technologies, digital tools.*

REFERENCES

1. Bychko, M. V., & Stetsenko, S. A. (2021, 25 bereznia). Sutnist, osoblyvosti, perevahy y nedoliky, kontrol yakosti znan u dystantsiinii formi navchannia studentiv zakladiv vyshchoi medychnoi osvity [The essence, features, advantages and disadvantages, quality control of knowledge in the distance form of education of students of higher medical education institutions]. *Realii, problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi osvity* [Realities, problems and prospects of higher medical education]: materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu. Poltava. (pp. 23–26).
2. Bilash, V. P., Hryn, V. H., & Hryn, K. V. (2021, 25 bereznia). Tendentsii y napriamy v dystantsiinii osviti [Trends and directions in distance education]. *Realii, problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi osvity* [Realities, problems and prospects of higher medical education]: materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu. Poltava. (pp. 26–28).
3. Horbatiuk, O. V., & Polishchuk, S. V. (2023). Osoblyvosti funktsionuvannia zakladiv vyshchoi osvity pid chas viiny: ochna ta dystantsiina formy osvity, yikh kliuchovi perevahy ta nedoliky [Features of the functioning of higher education institutions during the war: face-to-face and distance forms of education, their key advantages and disadvantages]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, (pp. 5–13). <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13>.
4. Lymar, L. (2022). Osnovni perevahy ta nedoliky dystantsiinoho navchannia inozemnykh mov u nemovnomu zakladi vyshchoi osvity [The main advantages and disadvantages of remote learning of foreign languages in a non-language institution of higher education]. *Ukrainskyi Pedagogichnyi zhurnal. 1*, 24–29. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-24-29>.
5. Mala, I. (2022). Dystantsiine navchannia yak diievyi instrument upravlinskoï osvity [Distance learning as an effective tool of management education]. *Vcheni zapysky Universytetu "KROK". 2* (66), 132–151. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-132-151>.
6. Odintsova, O. O., Khalo, Z. P., & Baltremus, V. Ye. (2022). Dystantsiine navchannia yak vyklyk suchasnoi universytetskoï osvity: problemy i perspektyvy [Distance learning as a challenge of modern university education: problems and prospects]. *Zhurnal "Perspektyvy ta innovatsii nauky". Ser. "Pedagogika", "Psihologhiia", "Medytsyna". 1* (6), 294–306. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-1\(6\)-294-306](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-1(6)-294-306).
7. Oleshko, A. A., & Bondarenko, S. M. (2020, 10 lystopada). Udoskonalennia systemy dystantsiinoho navchannia u vyshchii shkoli v umovakh pandemii Covid-19 [Improvement of the distance learning system in higher education in the conditions of the Covid-19 pandemic]. *Problemy intehratsii osvity, nauky ta biznesu v umovakh hlobalizatsii* [Problems of integration of education, science and business in conditions of globalization]: mater. Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii. m. Kyiv. (pp. 78–79). KNUTD.
8. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia* [On the approval of the Regulation on distance learning]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy No 446 vid 25.04.2013 r. Redaktsiia vid 16.10.2020, 0703-13.
9. Rodinova, N. L., Chervonii, M. V., & Diorditsa, I. M. (2022). Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia studentiv v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of distance education of students under martial law]. *Zhurnal "Perspektyvy ta innovatsii nauky". Ser. "Pedagogika", "Psihologhiia", "Medytsyna". 4* (9), 285–296.
10. Iasenova, O. V., & Korsunska, V. V. (2020, 11 hrudnia). *Dystantsiina osvita: perevahy ta nedoliky* [Distance education: advantages and disadvantages]: mater. Vseukrainskoï nauk.-prakt. konf. (pp. 225–229). VNPZ DHU.
11. Yarinovski, A., Stockmal, M., & Macieyevski, J. (2020). Przegląd and description of slave in polsce probes on a theme uvarunkova spoechnickh of epidemic of COVID-19 of pocztkovy vyey to the phase [Review and description of slave in Poland probes on a theme uvarunkova spoechnickah of epidemic of COVID-19 of pocztkovy vyey to the phase]. *Bezpiecze stwo Obronna Socjologia*, 13 (14), 38–87.
12. Klisowska, I., Seń, M., & Grabowska, B. (2021). Advantages of and of disadvantages of of of distance of learning. *E-Metkhodologi*, 7 (7), 27–32. <https://doi.org/10.15503/emet2020.27>.
13. Rajab, K. D. (2018). The effectiveness and potential of E-learning in war zones: An empirical comparison of face-to-face and online education in Saudi Arabia. *Practical Innovations, Open Solutions*. 6, 6783–6794.